

**KIS-792 – Gl. hygromètre (p. 25), appareiller (p. 25),
Sz.Gl. scrim (p. 27), Gl. reconnaître, identifier (p. 28)**

[Notenn e sigur al labour renet gant Gab Cherel da sevel *Geriadur ar Verdead-urezh* (GEVER.¹)]

(GC ha GE – 03-05 03)

HYGROMÈTRE

[GC – 19 03 05] E ’m labour a-zivout an Hinouriezh e ’m eus kinniget ivez Br. *gleborverker* a-dal da Gl. *hygromètre*². Ha ne spirfe ket **glebverker* berroc’h (soñjomp el liester *gleborverkerioù* !) ha ken deouezus all, da ’m meno ?

[GE – 09 05 03] Gounit ul leñvenn a rafes dre lavarout *glebverker*. Lakaet er-maez ar gounid dister-se ne welan ket petra zegasfe ar goustav : "muzuliañ derez glebor an aergelc’h" → "muzuliañ ar gleb ez eo an aergelc’h". Gwell derc’hel unvan, pa c’haller, luniadur ar rumm termenou-se : *gwrezverker* (ha n’eo ket **tommverker*), h.a., dre genstrollañ diwar anvad ar ventenn vuzuliet.

APPAREILLER

[GC – 19 03 05] Kinnig a rez Br. *kevodañ* da gevatal da Gl. *arborer* e ’z lizher eus ar 15 07 99 a-zivout va Skouer 323 1a :

“Koll stlenn eo treiñ Gl. *arborer* [*un signal*] dre Br. *diskouez* [*un arhent*]. En *arborer* emañ keal ur ratozh da dennañ an evezh war ar pezh a lakaer war wel.

¹ En niverennoù kent eus LAVAR e veze, da c’hortoz, talbennet an danvez levr-mañ *Geriadur ar Valeantiz* ha teskanvet GEVA. pe GEVAL.

² Sl. KIS-789, La-16, pp. 14-15.

Verboù brezhonek e-leizh zo ganto un dra bennak eus ar c'hemeradur-se : *erouezañ, diskelañ, erzerc'hañ, gwereañ*, deveradoù diwar *gwel* : *arwelaat, dewelaat, darwelaat*, diwar *naou* : *arnaouiñ*, h.a. Hogen, ouzhpenn m'emaint engwezhiet endeo e domanioù diseurt, e vank e pep hini anezho keal ar stalañ el lec'h hewelañ. Soñjal a ran kentoc'h e Br. *kevodiñ*, keveleb da Kb. *c(yf)odi* a zo nes kemeradurioù 'zo anezhañ da steriegezh Gl. *arborer* "to raise, to lift" ; a-du-rall, e *kevodiñ* emañ *odiñ* a gaver ivez e *dodiñ, diodañ* ha moarvat en *evodiñ*. Mar bez kavet kevazas, pe stumm kemer : *kevodiñ* pe *kevodañ* ? Merkomp emañ *kevodañ* en arver endeo gant ar ster "sevel (ul lu), gervel (d'al lu)" — kemeradur a c'hell kenvezañ digudenn, a gredan, gant an hini a ginnigan emañ. Marteze e ve gwell unvaniñ ar skrivadur ha degemer *kevodañ* en daou gemeradur."

Evel a skrivez, e c'hell an daou gemeradur "arborer" ha "lever (des troupes), mobiliser" kenvezañ digudenn. Hogen e 'z lizher eus ar 01 02 02 e kinnigez adarre Br. *kevodañ* a-dal da Gl. *appareiller* :

"Derc'hel a ran da lavarout ez eo ur fazi arverañ div wech *loc'hañ* rakgeriet pe get gant daou ster disheñvel en hevelep frazenn. Evel pa lavarjes : "*Nous avons mis le moteur en marche et nous nous sommes mis en marche.*" A du 'rall, mar davean d'ar geriadurioù hollek, e talvez Gl. *appareiller* muioc'h eget Br. *loc'hañ*. VALL. a ro *danzen goueliañ*, NDBF. *digaeañ* ; Sz. *to weigh* ; Kb. *codi angor* ; Sz. *to get under way (steam, sail)*. Ur wezhiadenn gemplezh eo enta. Perak na gorvoiñ an diskoulm kembraek ha na dremen gant *kevodañ* antrazeat ? Pell ar c'hemeradur nevez-mañ diouzh ar c'hemeradurioù kent eus *kevodañ* hag eñ nes da gemeradurioù e geveleb Kb. *codi* "to rise, get up ; ascend ; raise, arouse, start, lift". Gwel ha ne zere ket ar ger er ster hollek."

Kavout a ran diaes lakaat an daou gemeradur — an tri zoken — da genvezañ.

[GE – 09 05 03] E galleg, e chom er ger ster La. *apparatus* "prientet, embrientet" ha gounezet en deus ar c'heal "dispaket, derouezet". Ar vag o prientiñ *loc'hañ* dre zispakañ he gouelioù.

En alamaneg, e-kichen *das Inseegehen* "ar mont er mor" emañ *stechen in See* "sankañ, sikañ, skeiñ, emsaezhañ er mor".

E saozneg, *to get under way, under sail, under steam* "mont, emlakaat en hent, dindan ouel, dindan vurezh" (o terc'hel kont eus damantroadusted Sz. *to get* ; *to weigh (anchor)* "pouezañ (= sevel [pouez]) an eor".

Ar c'hembraeg zo nes d'ar saozneg-mañ diwezhañ : *codi angor* "sevel an eor". Kurzhadur diwar *cyfodi* eo *codi* (< Pr. **ot-* "teurel, stlepel, emstrinkañ").

E brezhoneg betek henn : GReg. *aparailha*, yezh lennegel : *goueliañ, danzen goueliañ, sevel an eor, dizouariñ, digaeañ*.

Kinniget 'm boa an amprest kembraek *kevodañ*. Gant abeg e 'c'h eus merket e oa kinniget ar ger endeo gant ur ster arveradus e traoù ar mor : "lakaat war wel, derouezañ (ur banniel, un arhent)", hep diwelout ar ster milourel : "sevel (soudarded)".

Derc'hel a ran da soñjal eo gwell kaout un termen na ra ket dave d'un amveziad dibarek, ha pa ve an douar, ar c'hae, ar mor, an eor, seul gent a se ar gouelioù pe ar vurezh, eleze mont da anien an ober kuit a zeberzhioù. Evel just, emañ aze va damant d'al leterc'husted : leterc'hañ ned eo ket pellaat diouzh an divoud dre skeiñ war-du un divoud all heñvel diwar c'horre, met nesaat da galon an divoud (d'an derc'h anezhañ, a lavarfe PLATON) dre zizoleiñ an un kalon (an un derc'h) dindan c'horre an deberzhioù e divoudoù all. P'edos o prientiñ loc'hañ etrezek ar Sahara, e 'z kartenn din e 'c'h eus graet gant ar bomm : "War ar « c'hevodiñ » emañ" — o verkañ dre se edos o vuhezañ an un plegenn ha pa brientez kuitaat ur porzh mor.

Alese e klaskfen furmiñ un deverad all diwar Br. *-od-*, stirann a zo he steriegezh puilh oc'h enderc'hel ar c'heal a fell dimp dec'heriañ, ouzhpenn se nad eo ket soularget evit c'hoazh. Petra soñjez eus Kb. *ymod* "a moving, movement", *ymodi* "to move, push ; bestir oneself" ; Br. *emodiñ*, ent diarlenn : "emdeurel". An diaester nemetañ e ve bezañs an termen gramadeg *emod*, ennañ ar pouez gant *em-* da verkañ treug a-zol an ober. Pell a-walc'h avat an eil diouzh egile an daou zomani. Koulskoude e soñjan en un deverad kem-pleshoc'h, o reiñ tu da zec'heriañ ur c'heal ouzhpenn, hini ar prientiñ (pezha anvan an "arvez diraezel" er c'hramadeg, sk. : "*edo war zimeziñ*", La-15, p. 304) : *aremodiñ*, furm dezhi ar splet pellaat diouzh an termen gramadeg. Ur splet all e ve kevaraezañ troiennoù evel *bezañ en aremod* (reveziadenn nevez eus ar rakger *arem-*, e-kichen *arempred, aremc'her, aremrann*).

SCRIM

[GC – 19 03 05] Stadañ a ran e kinnigez Br. *deot* da gendec'heriañ Sz. *scrim*, Gl. *vitrex* in GEME. N'ouzon ket resis eus petra ez eus anv. E GEVAL. e kavor ar skouer-mañ :

“**scrim** ◊ skrim g., (deot s. ?)

“*En voilerie on utilise parfois ou bien des tissus unidirectionnels ou bien du scrim qui est un film, souvent transparent, armé par un quadrillage de fils de polyester ou de Kevlar.*”

“Er goueliezh ez arverer a-wechoù pe gwiadoù unrourke pe skrim (deot ?), anezho ur film, treuzwelus alies, treilhet gant un tezelladur neud poliester pe Kevlar.”

Ha meneg ez eus eus an un *scrim* ? Orin *deot* ?

[GE – 09 05 03] Br. *deot* s. ’m eus amprestet diouzh Kb. *dellt* (Kb. *-llt* o klotañ gant Br. *-ot*, kv. Kb. *gwellt* ↔ Br. *geot*, Kb. *hollt* ↔ Br. *faout*) "laths, lattices, lattice-window, anything interwoven". An draezenn e kaoz, er filmerezh hag er goueliezh mar heuliañ da zespizadur, a c’hoarveze eus ur follenn vezell pe all kebret gant un tezellad neudennoù.

RECONNAÎTRE, IDENTIFIER

[GC – 19 03 05] Merzhout a ran ne ’m eus ket lakaet kemm spis a-walc’h etre Gl. *reconnaître* (*un amer*) ha Gl. *identifier* (*un amer*).

Daou ober kenheuilh :

War vor emañ... A bell e spurmantan un naoudi : un dourell vañsonet eo, warni bandennoù pentur gwenn ha ruz. Anavezet — pe gwelloc’h : *daznavezet* — ’m eus un naoudi.

Klask a ran bremañ en *Instructions Nautiques* gant pe naoudi e klot ar merkoù arsellet. En ardroioù n’eus nemet *Banchenou* a zo un dourell warni livioù gwenn ha ruz. Hennadet ’m eus an kez *naoudi*.

Ha reizh eo an arver a ran amañ eus *daznaout* ha *hennadiñ* ?

[GE – 09 05 03] Goulenn a rez pe ziforc’h zo etre Gl. *reconnaître* (*un amer*) ha Gl. *identifier* (*un amer*). El lavar hollek e klot Gl. *reconnaître* gant Br. *daznaout* ha Gl. *identifier* gant Br. *hennadiñ*. Damgenster eo an daou verb : "aruniñ an ergorenn a verzher gant un ergorenn a anavezer", *daznaout* o pouezañ war an arvez breidel : merzhout (un ergorenn) ha kounañ (ez eo bet merzhet c’hoazh), *hennadiñ* o pouezañ war an arvez trael : savelañ hended

un ergorenñ a-douez ergorennoù all. Pledet 'm eus gant an divoud kemplezh-se e La-15, pp. 332-333 :

“An den-mañ azezēt dirazon er bus 'm eus outañ un anglevad anaoudegezh — gantañ *un air de connaissance* — ha dre sipañ va sell outañ e tizhan gouzout piv eo : un eil merzhout, rummel, a zeu da gevreañ ar merzhout kentañ, haezel, gant merzhadoù kent, kounadoù, « eztennet » eus an anglevad.”

E berr, an daznaout a c'hoarvez eus un treug adalek an anglevad anaoudegezh betek an hennadiñ.

E lavar ar mor, mar komprenan, e ve *reconnaître* kement ha daznaout ur rummenn (an dourell livet a anavezan evel un naoudi), *identifier* kement ha daznaout un hinienn (an naoudi a anavezan evel o vezañ *Banchenou*). N'eus harz ebet ouzh arverañ *daznaout* (un naoudi) ha *hennadiñ* (*Banchenou*).